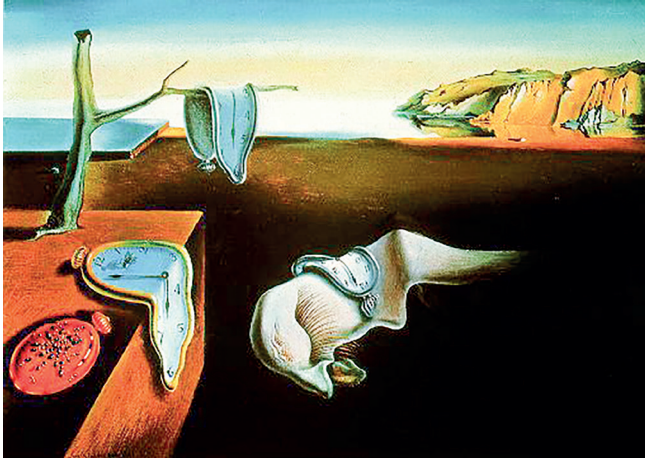

BİLİM KÜLTÜR VE EĞİTİM

Fizik ve sürrealist eserlerde uzay-zaman kavramı

**Dr. Öğr. Üyesi Emin Sansarcı ve
Prof. Dr. Mehmet Özer**
İstanbul Kültür Üniversitesi Meslek Yüksekokulu

Sürrealizm, XX. yüzyılın başlarında ortaya çıkan; bilinçaltının derinliklerini, rüyaların gizemini ve mantığın ötesindeki gerçeklikleri keşfetmeyi amaçlayan bir sanat akımıdır. Bu akım, özellikle Salvador Dalí, René Magritte ve Max Ernst gibi sanatçıların eserlerinde kendini göstermiştir. Fizik ise doğanın temel yasalarını ve evrenin işleyişini inceleyen bir bilim dalıdır. İlk bakışta birbirinden çok farklı görünen bu iki alan, aslında birçok ortak nokta ve kesişim alanına sahiptir. Her iki alanın da gerçeklik kavramını sorgulaması ve insan algısı-

nın ötesindeki dünyaları keşfetme çabası bunlara örnek gösterilebilir.

Gerçekliğin Doğası: Hem sürrealizm hem de fizik, gerçekliğin ne olduğu konusunda derin sorular sorar. Sürrealistler, rüyaların ve bilinçaltının; gerçekliğin bir parçası olduğunu savunurken, fizikçiler de kuantum dünyasında ve görelilik teorisinde gözlemlerimizin ötesinde bir gerçeklik olduğunu ortaya koymuşlardır.

Algı ve Bilinç: Sürrealistler, insan algısının sınırlarını zorlayarak bilinçaltının derinliklerine inmeye çalışırlar. Benzer şekilde, modern fizik de gözlemcinin rolü ve bilinç ile ilgili derin sorular ortaya atar. Özellikle kuantum fiziğinde gözlemcinin varlığı, parçacıkların davranışını etkilediği gerçeği anlaşılması güç bir kavramı ortaya koyar.

Zaman ve Mekân: Sürrealist eserlerde zaman ve

mekân genellikle çarpıtılmış ve alışılmadık şekillerde sunulur. Fizikte ise özellikle Einstein'ın görelilik teorisi, zamanın ve mekânın mutlak olmadığını, gözlemciye bağlı olarak değişebileceğini gösterir. Einstein'ın teorileri, sürrealist sanatçılara zamanın ve mekânın esnekliği konusunda ilham kaynağı olmuştur.

Sürrealist sanatçılar ve uzay-zaman kavramı

Sürrealist sanatçılar, eserlerinde sıklıkla, alışılmadık uzay ve zaman algılarını keşfetmişlerdir. Bu eserler; zamanın akışını, mekânsal ilişkileri ve gerçekliğin doğasını sorgular.

Einstein'ın görelilik teorisi, zaman ve mekân kavramlarının değişkenliğini vurgulamıştır. Salvador Dalí eserlerinde zamanın akışkanlığını ve gerçekliğin esnekliğini yansıtarak, Einstein'ın teorilerini sanatsal bir şekilde yorumlar. Salvador Dalí'nin en ünlü eserlerinden biri olan; "The Persistence of Memory" -Belleğin Azmi- (1931), eriyen cep saatleriyle zamanın akışkan ve esnek doğasını

simgeler. Bu tablo, zamanın mutlak bir gerçeklik olmadığını, aksine algımıza ve deneyimlerimize bağlı olarak değişebileceğini öne sürer. Dalí'nin bu eseri; Sürrealizm'in belirgin özelliklerinden biri olan; bilinçaltının ve rüyaların etkisini yansıtır. İzleyicilere; zamanın katı ve değişmez bir kavram olmadığını, zihnin derinliklerinde farklı şekillerde yorumlanabileceğini hatırlatır.

Kuantum mekaniğinin belirsizlik ilkeleri ve gözlemcinin rolü; sürrealist sanatçıların gerçeklik ve algı üzerine düşüncelerini şekillendirmiştir. Bu teoriler, René Magritte gibi sanatçıların, eserlerinde gerçeklik ve algı arasındaki sınırları sorgulamalarına olanak tanımıştır. René Magritte'in "The Treachery of Images" -İmgelerin İhaneti- (1929) adlı eseri, bir pipo resmi ve altında Fransızca «Ceci n'est pas une pipe» («Bu bir pipo değildir») ifadesini içerir. Bu eser; görüntülerin gerçekliğin yerine geç-

mediği, sadece bir temsil olduğu fikrini

vurgular. Magritte, bu eserle izleyicilere, gördükleri şeyin aslında bir pipo olmadığını, sadece bir pipo resmi olduğunu hatırlatır. Bu, zaman ve mekânın ötesinde bir düşünce deneyi sunar, izleyiciyi; gerçeklik, algı ve imgenin gerçeği temsili üzerine düşünmeye teşvik eder.

René Magritte'in "Time Transfixed" -Donakalmış Zaman- (1938) eseri, sürrealist sanatın çarpıcı bir örneğidir. Eserin merkezinde bir şömine yer alır ve bu şöminenin içinden bir buharlı tren çıkmaktadır. Trenin gerçekçi detayları ve hareket hissi, durağan bir nesne olan şöminenin içinde zıt bir etki yaratır. Şöminenin üzerinde bir ayna bulunur ve bu aynada boş bir oda ile bir saat yansır. Eser; gerçeklik ve hayal dünyası arasındaki sınırları bulanıklaştırarak, izleyiciyi zaman ve mekân kavramlarını sorgulamaya iter. Magritte, fotografik bir gerçekçilik ve sade bir renk paleti kullanarak, "Time Transfixed" -Donakalmış Zaman- ile durağanlık ve hareketin paradoksal birlikteliğini etkileyici bir şekilde sunar.

Bu eserler, sürrealist sanatçıların uzay ve zaman kavramlarını nasıl sorguladıklarını ve bu kavramları nasıl yeniden tanımladıklarını gösteren çarpıcı örneklerdir.

Sonuç

Sürrealist sanatçılar ve bilim insanları arasındaki etkileşim, her iki alanın da sınırlarını genişletmiş ve yenilikçi düşüncelerin ortaya çıkmasına olanak tanımıştır. Bilimsel keşifler ve teoriler, sürrealist sanatçılara yeni ifade biçimleri ve kavramlar sunarken, sürrealist sanat, bilim insanlarına farklı perspektifler ve yaratıcı yaklaşımlar sağlamıştır. Bu etkileşim hem sanat hem de bilimin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır.

Sürrealist eserler, uzay ve zaman kavramlarını geleneksel fizik kurallarının ötesinde ele alarak, izleyiciyi yeni bir algı düzeyine taşır. Fizik ve görelilik teorisi ile sürrealizmin kesişim noktaları, hem sanatın hem de bilimin gerçekliği nasıl yorumladığını ve yeniden tanımladığını gözler önüne serer. Bu bağlamda, sürrealist eserler, uzay ve zamanın göreceli doğasını, bilinçaltının ve bireysel deneyimlerin prizmasından geçirerek zengin ve derin bir düşünsel alan yaratır.

Kaynak

Leonard Shlain, Art & Physics: Parallel Visions in Space, Time, and Light, 2007

Ceci n'est pas une pipe.

